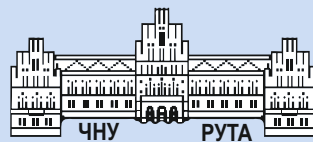

П.О. Сухий
В.І. Сабадаш
Ю.І. Сендзік

ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

П.О. Сухий, В.І. Сабадаш, Ю.І. Сендзік

ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ

Навчальний посібник

Чернівці

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

2023

УДК 355.58.(075)+ 331.45.(075.8)
С 912

Рецензенти:

Корбутяк Василь Михайлович, кандидат технічних наук, доцент кафедри землеустрою кадастру, моніторингу земель та геоінформатики Національного університету водного господарства та природокористування

Паньків Іван Миколайович, начальник відділу служби охорони праці та радіаційної небезпеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

С 912

Цивільний захист та охорона праці в галузі: навч.посіб. П.О. Сухий, В.І. Сабадаш, Ю.І. Сендзік. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 170с.

У пропонованому навчальний посібнику розглянуті основи цивільного захисту населення та територій, надзвичайні ситуації мирного та воєнного часу, прогнозування та оцінка наслідків надзвичайних ситуацій, основні питання системи управління охороною праці, захист від небезпек під час польових вишуквальних робіт. Для студентів спеціальності «Геодезія та землеустрій»

УДК 355.58.(075)+ 331.45.(075.8)

© П.О. Сухий, 2023

© В.І. Сабадаш, 2023

© Ю.І. Сендзік, 2023

© Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича, 2023

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень та позначень	4
Передмова.....	5
Частина 1. <i>Цивільний захист населення і територій</i>	7
Тема 1 Роль та завдання цивільного захисту на сучасному етапі розвитку суспільства.	7
Тема 2. Надзвичайні ситуації мирного і воєнного стану	42
Тема 3 . Прогнозування, планування заходів та оцінка наслідків надзвичайних ситуацій.	73
Частина 2. <i>Охорона праці в галузі.</i>	87
Тема 4. Система управління охороною праці в галузі.	87
Тема 5. Безпека і гігієна праці в геодезії та землевпорядкуванні.	104
Тема 6. Захист від небезпек під час польових інженерно-геодезичних та землевпорядних робіт .	131
Тема 7. Основні заходи пожежної профілактики на галузевих об'єктах.	150
Список використаних джерел.....	165

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ТА ПОЗНАЧЕНЬ

- СДОР – сильнодіючі отруйні речовини
- ТЕБ – техногенна економічна безпека
- КНС – класифікатор надзвичайних ситуацій
- ДТП – дорожньо-транспортна подія
- НХР – небезпечні хімічні речовини
- ГДК – гранично-допустима концентрація
- ВР – вибухові речовини
- ВП – вибухові пристрої
- ВЦА – військово-цивільна адміністрація
- РНБО – рада національної безпеки та оборони
- ЗМІ – засоби масової інформації
- УОП – управління охорони праці
- ФСС – фонд соціального страхування
- СУОП – система управління охорони праці
- СУОПП – система управління охороною праці та підприємства
- МОП – міжнародна організація праці
- СНіП – система норм і правил
- ЕОМ – електронно-обчислювальні машини
- РМ – робоче місце
- ВДТ – відео-дисплейний термінал
- СанПіН – санітарні правила і норми
- КЗ – коротке замикання
- МНС – міністерство з надзвичайних ситуацій
- НС – надзвичайні ситуації
- ЦЗ – цивільний захист
- ОПР – оперативно-рятувальна служба
- ЦО – цивільна оборона
- ЄДСУЗ – єдина система цивільного захисту
- АРФ – аварійно-рятувальні формування
- АРС – аварійно-рятувальні служби
- НР – невідкладні роботи
- КМУ – кабінет міністра України

ПЕРЕДМОВА

Метою навчальної дисципліни є формування у майбутніх фахівців усвідомлення необхідності та компетенцій вирішувати на первинних посадах типові завдання усіх напрямків професійної діяльності з обов'язковим дотриманням вимог і стандартів охорони праці, відповідальності за особисту та колективну безпеку у повсякденних умовах та під час надзвичайних ситуацій (НС), надзвичайного, особливого та воєнного стану.

Засвоївши матеріал навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти зможуть у своїй професійній діяльності використовувати положення законодавчих актів і нормативно-правових документів з охорони праці та цивільного захисту; оцінювати санітарно-гігієнічні умови та рівень безпеки; ідентифікувати шкідливі і небезпечні фактори в побутовому і соціальному середовищі; володіти основними методами збереження життя і здоров'я, у тому числі в умовах надзвичайних ситуацій (НС). Також вони матимуть змогу обирати і використовувати засоби колективного та особистого захисту; надавати допомогу та консультації з практичних питань безпеки життєдіяльності; надавати першу долікарську допомогу; усвідомлено діяти при проведенні евакуаційних заходів.

Предметом навчальної дисципліни є законодавчі, нормативно-правові, соціально-економічні, інженерно-технічні та санітарно-гігієнічні основи безпеки життєдіяльності, охорони праці та цивільного захисту. Особлива увага приділяється вивченню факторів виробничого середовища, організаційно-технічних і санітарно-гігієнічних умов, у яких здійснюється трудова діяльність людини, а також системи правових заходів щодо виконання правил вимог безпеки, виробничої санітарії та охорони праці, набуття здатності орієнтуватися в основних методах і системах забезпечення техногенної

безпеки, обґрунтовано вибирати відомі пристрої, системи та методи захисту людини і природного середовища від небезпек; вміння оцінювати сталість функціонування об'єкту господарювання в умовах надзвичайних ситуацій та обґрунтовувати заходи щодо її підвищення; вміння обґрунтувати та забезпечувати виконання комплексу робіт на об'єкті з попередження виникнення надзвичайних ситуацій, локалізації та ліквідації їх наслідків.

Основні завдання навчальної дисципліни «Цивільний захист та охорона праці в галузі»: - методичне - ознайомлення здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти з методикою навчання;

- пізнавальне - надбання здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти знань із особливостей умов праці при здійсненні виробничих процесів в геодезії та землеустрої; вимог нормативно-правових актів і документів до організації робочих місць, виробничих процесів, а також показників, що характеризують умови праці та вимоги з безпеки праці;

- практичне - формування вмінь та навичок застосовувати вимоги охорони праці, передбачені державними нормативними документами; здійснювати контроль стану охорони праці на робочих місцях; залежно від виробничої посади фахівця, вести спеціальну документацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бедрій Я., Малов В. Цивільний захист України: навч. посіб. НК. Богдан, 2014, 252 с.
2. Васійчук В.О., Гончарук В.Є., Качан С.І., Мохняк С.М. Основи цивільного захисту. Львів. Видавництво Львівської політехніки. 2010. 384 с.
3. Войнарович О.В., Охорона праці: практикум. Київ. ЦУЛ. 2020. 448 с.
4. Запорожець О., Михайлюк М., Русаловський А., Кулаєва Н. Цивільний захист. Київ. ЦУЛ, 2017, 264 с.
5. Ізгородін В.А. Охорона праці на підприємстві: практичний посібник з розроблення та ведення документації. Вид.- во «Форт», 2019. 457 с.
6. Ковжого С.О., Тузіков С.А., Карманний Є.В., Зенін А.П. Цивільний захист і охорона праці в галузі. Київ, Вид. Право, 2018, 192 с.
7. Коновалова В.О. Охорона праці в галузі: практикум. Київ. ЦУЛ. 2015. 98 с.
8. Мищенко І.М., Мезенцева О.М. Цивільна оборона: навч. посіб. Чернівці: Книги – XXI, 2004. 404 с.
9. Пістун І.П., Березовецький А.П., Ковальчук Ю.О. Охорона праці в галузі сільського господарства (землепорядкування, геодезія): навч. посіб. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 375 с.
10. Стеблюк М. Цивільна оборона та цивільний захист. Київ. Знання, 2018. 487 с.
11. Цивільний захист України: навчальний посібник для студентів ВНЗ / Я.І. Бедрін та ін. Київ. ЦУЛ. 2014. 392 с.

Нормативно – правове забезпечення

1. Про внесення змін до Закону України «Про охорону праці»: закон України від 21.11.2002р. № 229-IV. URL: <http://portal.rada.gov.ua>.

2. Положення про службу охорони праці: типове положення від 15.11.2004р. № 255. URL: <http://www.dnop.kiev.ua> .

3. Типове положення про навчання з питань охорони праці: типове положення від 26.01.2005р. № 15. URL: <http://www.dnop.kiev.ua> .

4. Кодекс законів про працю: закон України з змінами від 17.05.2012р. № 4711-VI. URL: <http://portal.rada.gov.ua>.

5. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України № 2245-III від 18.01.2001 р. URL:<http://zakon.rada.gov.ua>

6. Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві: Постанова Кабінету Міністрів України, № 1232 від 30.11.2011 р. URL: <http://www.dnop.kiev.ua> .

7. Про затвердження Загальнодержавної соціальної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014-2018 роки: Закон України № 178-VII від 4.04.2013 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/178-18> .

8. Про затвердження Порядку функціонування добровільної пожежної охорони: Постанова Кабінету Міністрів України, № 564 від 17.07.2013 р.

9. Про затвердження Інструкції про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Наказ Міністерства фінансів України № 449 від 20.04.2015р.

10. Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 1417 від 30.12.2014р.

36. Порядок утворення, завдання та функції формувань цивільного захисту: постанова КМУ від 09.10.2013 № 787.

11. Положення про добровільні формування цивільного захисту: постанова КМУ від 21.10.2013 № 616.

12. Порядок проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру: постанова КМУ від 30.10.2013 № 841.

13. Порядок забезпечення населення і працівників формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту засобами індивідуального захисту, приладами радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю: постанова КМУ від 19.08.2002 № 1200.

14. Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах: Наказ МОЗ України від 16.06.2015 № 398.

15. Правила техногенної безпеки у сфері цивільного захисту на підприємствах, в установах та на небезпечних територіях: наказ МНС України 15.08.2007 № 557, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 03.09.2007 № 1006/14273.

16. Порядок надання та визначення розміру грошової допомоги постраждалим від надзвичайних ситуацій, які залишилися на попередньому місці проживання: постановою КМУ від 18.12.2013 № 947.

17. Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Види оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації: наказ МВС України від 26.12.2014 № 1406, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 16.01.2015 за № 47/26492.

18. Типове положення про регіональну та місцеву комісію з питань техногенно екологічної безпеки і

надзвичайних ситуацій: постанова КМУ від 12.10.2010 № 927.

19. Порядок підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту: постанова КМУ від 26.06.2013 № 443.

20. Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях: постановою КМУ від 26.06.2013 № 444.

21. Порядок проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту: постанова КМУ від 23.10.2013 № 819

22. Програма загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях: наказ ДСНС України від 06.06.2014 № 310 (у редакції наказу

ДСНС України від -8.08.2014 № 458).

Навчальне видання

Сухий Петро Олексійович,
Сабадаш Володимир Ілліч
Сендзік Юлія Іванівна

Цивільний захист та охорона праці в галузі

Відповідальний за випуск	<i>П. О. Сухий</i>
Комп'ютерний набір	<i>Ю.І. Сендзік</i>
Літературний редактор	<i>О. В. Колодій</i>
Технічний редактор та дизайн обкладинки	<i>О.М. Кудрінська</i>

Підписано до друку 12.09. 2023. Формат 60 x 84/16.
Папір офсетний. Друк різнографічний. Ум.-друк. арк. 9,2.
Обл. вид. арк..10,0. Зам. Н-016п.

Видавництво та друкарня Чернівецького національного
університету

58012, Чернівці, вул. Коцюбинського,2

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №891 від 08.04.2002
р.